

Projekt „Zmizelí sousedé“

Příběh z Heřmanova Městce

Autoři: Anna Černovská, Veronika Rychnovská, Kateřina Teplá, Ondřej Šimek
ZŠ Heřmanův Městec

„Přemýšlím...“

Lidé však vždy měli, mají a budou mít svou víru a naději. A to je hlavní. Neboť pokud člověk v nic nevěří, pak je buď mrtvý nebo není člověkem.“

Poděkování:

Děkujeme panu Ladislavu Marešovi za jeho ochotu pomoci nám a za poskytnutí dokumentů uvedených i neuvedených v této práci a za veškeré informace.

Děkujeme paní učitelce Evě Bočkové, která nám pomáhala svými radami a strávila s námi mnoho svého času.

Pro naši práci byly nezbytné i informace a materiály, které nám vyhledali Mgr. Renata Růžičková ze Státního okresního archivu v Chrudimi, PhDr. Jiří Čoupek z Státního okresního archivu v Uherském Hradišti, kronikář Heřmanova Městce pan Václav Janata, pan Radek Smutný, Mgr. Marta Vančurová a Dr. Anita Franková ze Židovského muzea v Praze.

Všem jmenovaným děkujeme, neboť i díky jejich přispění mohla tato práce vzniknout.

Obsah:

- I. Úvod
- II. Přemýšlím...
- III. Po stopách historie
- IV. Začínáme pátrat
- V. Lidé transportovaní z H. Městce
- VI. Ze vzpomínek pamětníka
- VII. Příběh rodiny Pipalovy
- VIII. Přílohy
- IX. Hermína Brozanová
- X. Přílohy
- XI. Prameny
- XII. Závěr

I. Úvod

Začátkem letošního školního roku přišla do naší školy nabídka tematického výletu od chrudimského Svazu bojovníků za svobodu do koncentračního tábora Terezín a do Lidic, spojená s návštěvou místa posledního odpočinku našeho prezidenta T.G. Masaryka.

Protože se zajímám o historii a na těchto místech jsem nikdy nebyla, projevila jsem zájem. Návštěva se mi velice líbila a určitě bych chtěla Terezín navštívit ještě někdy znovu. Při prohlídce tohoto objektu jsem se zmínila o mých příbuzných, kteří byli poznamenáni genocidou. Paní učitelka mně navrhl, že bych se mohla zapojit do projektu „Zmizelí sousedé.“

Váhavě jsem přijala a začala přemýšlet, koho bych mohla oslovit, aby mi pomohl. Obávala jsem se totiž, abych nepřecenila své síly. Pak jsem si při návštěvě výstavy týkající se historie našeho města všimla svých spolužaček Verči a Aničky. O Verče vím, že je zvědavá a velmi komunikativní. Při pohledu, jak se rozčiluje kvůli norimberským zákonům, jsem neodolala a zeptala se jí, zda by mi nemohla v práci pomoci. Do hovoru se vložila se zájmem Aňa a obě mi společně nabídky pomoc. Ve zrodu práce se ukázalo, že naše znalosti v oblastech počítačové techniky nejsou takové, jak bychom si představovaly, a proto jsme si na pomoc přizvaly Ondru. Náš team byl kompletní.

A tak to všechno začalo...

II. Přemýšlím...

„Přemýšlím... Pomalu se v myšlenkách přenáším do minulosti našeho města. Černobílý film, který se přede mnou začíná odvíjet, by mohl nést název „Jeden den v Heřmanově Městci v roce 1939“.

Na plátně se objevuje hustě zastavená židovská čtvrť. Najednou jsem uvnitř filmu. Stojím před naší synagogou. Ve směru do centra města, na dnešní náměstí Míru, je u silnice torzo sloupku, na němž býval řetěz oddělující do poloviny 19. století židovskou část města. Téměř všichni lidé, kteří mne mýjejí, mají ustaranou tvář.

Jdu do středu města. Procházím pod vývěsními štíty obchodů. Málem mě porazí roztrpčený muž. Prodavač, od kterého muž odchází, se omlouvá: „Promiňte, ale nemohu jinak. To víte, zákon je zákon a mám rodinu! Snad chápete.“ Muž ale neposlouchá a zahýbá za roh. Tam, odkud jsem přišla... O několik obchodů dál vidím mladou maminku s plačícím dítětem. Vychází z obchodu se smíšeným zbožím a utěšuje synka, že mu doma udělá něco sladkého, ať nepláče.

Všude cítím solidarnost, ale i strach. Strach z toho, co by se stalo, kdyby někdo porušil nové německé zákony. A cítím i další věc. Nevyslovenou prosbu či otázku: „Co s námi všemi bude? Z demokratického státu protektorát? Navždy? Ne! To se ve svobodném světě nesmí stát!“

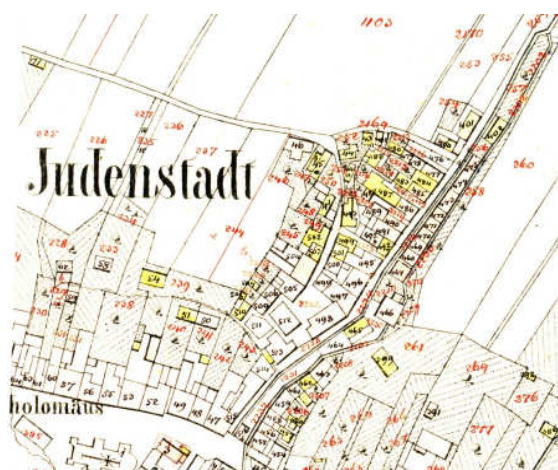
Aniž bych si to uvědomila, stojím ve dveřích židovského kostela. Barevnými okny sem svítí paprsky slunce. V dřevěných vysokých lavicích sedí plno mužů a při pohledu nahoru vidím asi stejný počet žen. Z myšlenek mě vyrušil rabín Folkmann. Dodává všem odvalu a nabádá, ať mladí zbytečně neprovokují. Zamýšleně odcházím a mé kroky vedou úzkými uličkami na velmi starý hřbitov. Téměř na všech náhrobních kamenech leží oválné kamínky, valounky. Nořím se dál do svých myšlenek. Mám zde někomu říci o budoucnosti? Mám právo měnit historii a osudy? Bylo by to vůbec k něčemu?

Lidé však vždy měli, mají a budou mít svou víru a naději. A to je hlavní. Neboť pokud člověk v nic nevěří, pak je buď mrtvý nebo není člověkem.

V mém černobílém filmu se začínají objevovat barvy a já se pomalu vracím ze snu do 21. století, kdy bývalé židovské město má úplně jinou podobu.“

III. Po stopách historie

Židovská část města před 2. světovou válkou...

... a dnes...

I dnes je tu dominantou synagoga, po dlouhém chátrání se dočkala generální rekonstrukce a může tak znovu hrdě hledět do budoucna. Většina domků se však nedochovala a místo po nich zeje prázdnotou.

Před opravou

Historie našeho města se odvíjí od roku 1325 a jeho židovské osídlení je doloženo již před rokem 1450. V té době tu měli i vlastní hřbitov a dřevěnou synagogu. Ta ovšem při požáru roku 1623 shořela a nahradila ji další, která stála na dohled křesťanského kostela. Nevyhovovala pozdějšímu předpisu, a proto musela být roku 1727 zbourána. Z této doby je zachována nejstarší mapa města s nákresem židovského a katolického osídlení. Umístěna podle předpisů, v pořadí již třetí, tentokrát barokní kamenná synagoga, byla dokončena v roce 1760 a roku 1870 byla přestavěna do dnešní novorománské podoby.

Dnešní stav

Na okraji bývalého ghetta se do dnešní doby zachoval jeden z největších a nejstarších hřbitovů v České republice. V jeho jednadvaceti nestejných řadách se nachází 1077 náhrobních kamenů. Na nejnovější kamenné desce jsou vytesána jména obětí holocaustu.

Pamětní deska obětem holocaustu

FRANTIŠEK 1913 - 1943 / PASSEROVÁ ANNA 1875 -
1943 / PIPALOVÁ ANNA 1915 - 1944 / PIPALOVÁ
JITKA 1939 - 1944 / POKORNÁ HERMÍNA 1860 - 1942
POKORNÝ VILÉM 1884 - 1942 / POLLAK JULIUS 1894 -

IV. Začínáme pátrat

Naším prvním záchytným bodem se stal pan Ladislav Mareš, neboť je posledním obyvatelem města hlásícím se k judaismu. Poskytl nám neocenitelnou pomoc. Již při prvním setkání jsme se dozvěděli spoustu zajímavých informací, které nám nebyly lhostejné a s chutí jsme se pustili do pátrání. Příběh, který nám ten den vyprávěl, nás zaujal natolik, že jsme za ním vypravili ještě několikrát.

Dozvěděli jsme se, že Anna Pipalová rozená Fuchsová byla jeho nevlastní sestra a díky tomu nám mohl poskytnout cenné dokumenty a prameny. Jeho

vyprávění bylo natolik poutavé, že jsme se rozhodli začít pátrat po osudech Anny Pipalové. I přesto nám zůstala některá místa prázdná, a proto jsme se museli pustit do pátrání i mimo naše město. Přes internet jsme navázali kontakty s archivy, městskými úřady a s Židovským muzeem v Praze.

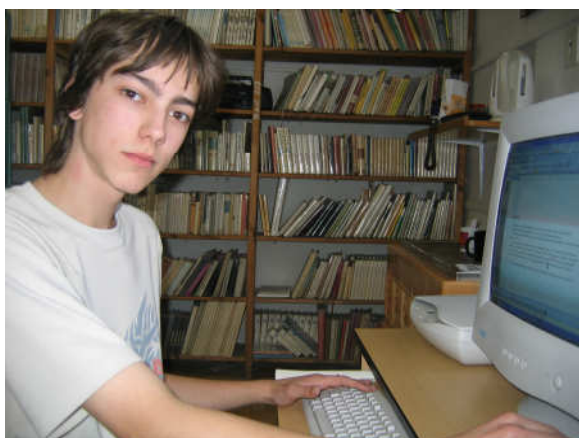
Naše práce nespočívala jen v sezení u počítače a listování v knihách, kronikách, regionálních časopisech..., ale také v dokumentaci míst vztahujících se k našemu příběhu. Paní učitelka Eva Bočková, která nám

vstup na židovský hřbitov

pomáhala s projektem, strávila hodiny v chrudimském archivu a Národním archivu v Praze. Problémy se naskytly při shromažďování dat. Pořádně jsme se také zapotily při získávání co nejpřesnějšího počtu odsunutých obyvatel města. Některé prameny nebyly úplné, jiné uváděly jiná jména, některé bez dat narození, a proto víme, že i náš výčet nebude přesný.

Ondra zabezpečoval počítačové zpracování projektu

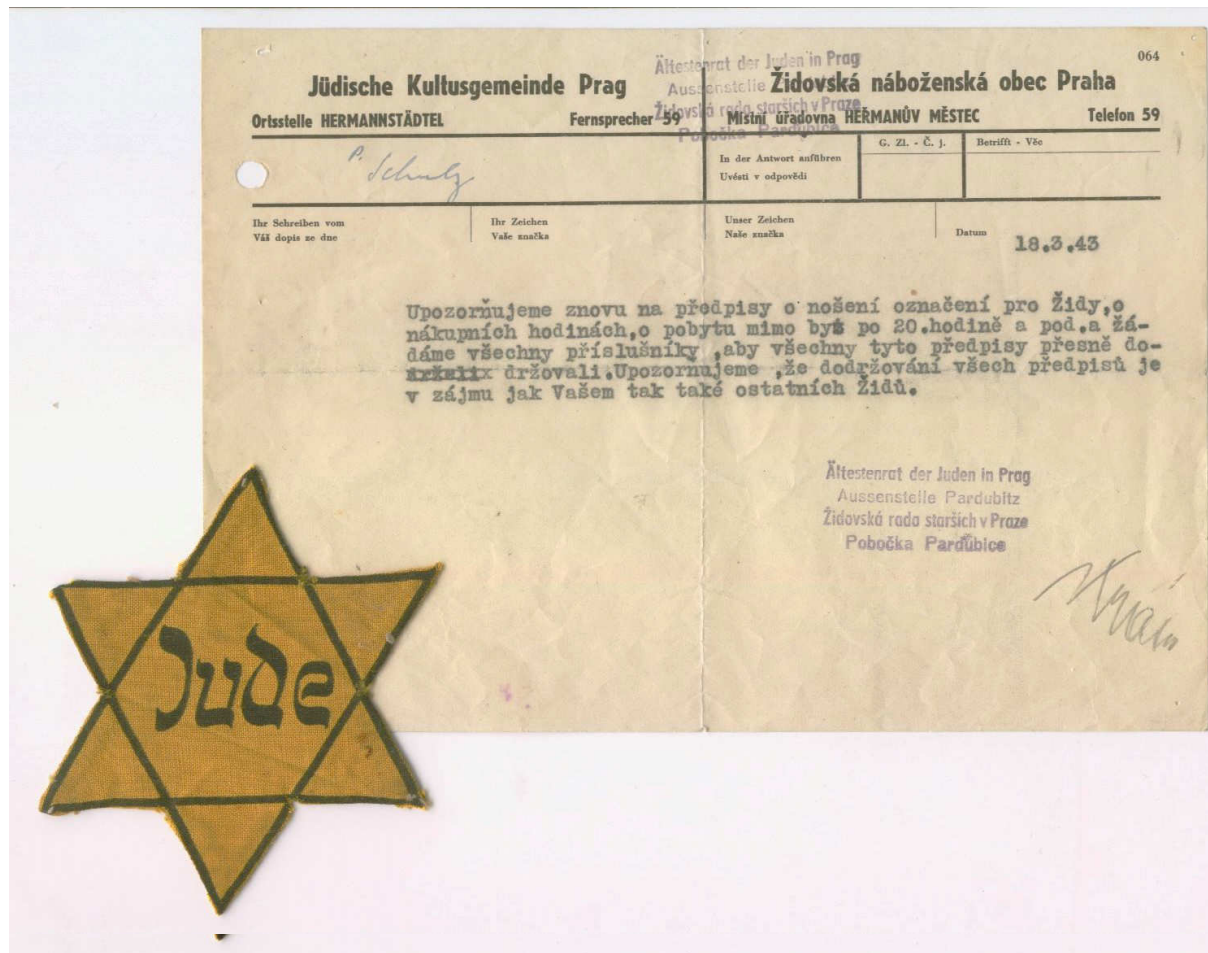
zleva: Veronika, Anička, Káťa, paní učitelka

V. Lidé transportovaní z Heřmanova Městce v období 2. světové války

1	Agulár Josef	nar.19.12.1906	zahynul 1.6.1942 v Mauthausenu
2	Agulár Oldřich	nar.23.08.1937	bydliště Heřmanův M.13/II, transport Terezín Cf 131 - 5.12.1942(dítě), Osvětim Eq 344 - 12.10.1944
3	Agulárová Irma	nar.30.03.1929	bydliště Heřmanův M.13/II, transport Terezín Cf 135 - 5.12.1942(dítě), Osvětim Eq 347 - 12.10.1944
4	Agulárová Julie	nar.13.06.1933	bydliště Heřmanův M.13/II, transport Terezín Cf 136 - 5.12.1942(dítě), Osvětim Eq 346 - 12.10.1944
5	Agulárová Markéta	nar.31.12.1931	bydliště Heřmanův M.13/II, transport Terezín Cf 137 - 5.12.1942(dítě), Osvětim Eq 345 - 12.10.1944
6	Agulárová Marta	nar.18.10.1927	bydliště Heřmanův M.13/II, transport Terezín Cf 134- 5.12.1942, Osvětim Eq 343- 12.10.1944
7	Barbier Štěpán	nar.12.04.1873	bydliště Heřmanův M.26/II, transport Terezín Cf 2 - 5.12.1942, Osvětim Dr 83 - 15.12.1943
8	Barbierová Eliška	nar.26.05.1892	bydliště Heřmanův M.26/II, transport Terezín Cf 3 - 5.12.1942, Osvětim Dr 80 - 15.12.1943
9	Bass Evžen	nar.07.06.1877	bydliště Heřmanův M.13/III, transport Terezín Cg 55 -9.12.1942, Osvětim Dm 3516 - 6.9.1943
10	Bassová Julie	nar.07.03.1885	bydliště Heřmanův M.13/III, transport Terezín Cg 56 - 5.12.1942, ubikace Q868, zemřela 11.2.1943 v Terezíně
11	Briková Kamila	nar.1872	bydliště Heřmanův M.37, otec Moritz Brik, transport Terezín 5.12.1942, přežila
12	Brosan Leo	nar.21.9.1897	bydliště Heřmanův M.37/II, transport Terezín Cf 65- 5.12.1942,Osvětim Cq 1873 - 20.1.1943
13	Eisnerová Alžběta	nar.28.9.1862	bydliště Heřmanův M.37/II, transport Terezín Cf 241 - 5.12.1942, zemřela v Terezíně 12.1.1943
14	Engländerová Terezie	nar.16.10.1864	bydliště Heřmanův M.45, transport Terezín Cf 240 - 5.12.194, zemřela 11.1.1944 v Terezíně
15	Flor Ota	nar.25.6.1901	bydliště Heřmanův M.157, transport Terezín Cf 57 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1867-20.1.1943
16	Florová Markéta	nar.14.3.1904	bydliště Heřmanův M.157, transport Terezín Cf 58 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1868-20.1.1943
17	Florová Věra	nar.5.3.1934	bydliště Heřmanův M.157, transport Terezín Cf 59- 5.12.1942(dítě), Osvětim Cq1869-20.1.1943
18	Florová-Vohryzková Marie	nar. 1.5.1878	bydliště Heřmanův M. 157, transport Terezín Cf 60 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1870 -20.1.1943
19	Folkmann Izak Dr.	nar.14.7.1858	bydliště Heřmanův M. 46/II, transport Terezín Cf 85 - 5.12.1942, zemřel v Terezíně 19.10.1943
20	Folkmannová Arnoštka	nar.28.12.1877	bydliště Heřmanův M. 46/II, transport Terezín Cf 86 - 5.12.1942, zemřela 10.3.1944 v Terezíně
21	Freundová Irena		bydliště Heřmanův M.
22	Fuchs Artur	nar.14.1.1899	bydliště Heřmanův M.20/II, transport Terezín Cf 77 - 5.12.1942, Osvětim Dr 578- 15.12.1943
23	Fuchs Karel	nar.6.12.1928 v Kolíně	bydliště Heřmanův M. 20/II, otec Artur Fuchs, transport Terezín Cf 79 - 5.12.1942(dítě), Osvětim Dr 590 - 15.12.1943
24	Fuchsová Helena	nar.11.11.1933	bydliště Heřm. M.20/II, otec Artur Fuchs, transport Terezín Cf 80 - 5.12.1942(dítě), Osvětim Dr 586 - 15.12.1943
25	Fuchsová Marie	nar. 5.7.1861	bydliště Heřmanův M. 20/II, transport Terezín Cf 81 - 5.12.1942, Osvětim Dr 599 - 15.12.1943

26	Fuchsová Zdenka	nar.20.9.1893	bydliště Heřmanův M. 20/II, transport Terezín Cf 78 - 5.12.1942, Osvětim Dr 579 - 15.12.1943
27	Goldmann Emil	nar.20.2.1879	bydliště Heřmanův M. 31, transport Terezín Cf 82 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1879 - 20.1.1943
28	Goldmann Jan	nar.25.11.1920	bydliště Heřmanův M. 31, transport Terezín Cf 84 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1881 - 20.1.1943
29	Goldmann Karel	nar. 15.5.1889	bydliště Heřmanův M. 29, transport Terezín Cf 74 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1876 - 20.1.1943
30	Goldmann Oskar	nar.14.9.1887	bydliště Heřmanův M. 29, transport Terezín Cf 73 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1875 - 20.1.1943
31	Goldmann Pavel	nar.8.1.1929	bydliště Heřmanův M. 29, transport Terezín Cf 76 - 5.12.1942(dítě), Osvětim Cq 1878 - 20.1.1943
32	Goldmannová Bedřiška	nar.19.1.1890 v Čáslavi	bydliště Heřmanův M. 31, manžel Emil Goldmann, transport Terezín Cf 83 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1870 - 20.1.1943
33	Goldmannová Kamila	nar.10.4.1865	bydliště Heřmanův M.29, transport Terezín Cf 72 - 5.12.1942, Osvětim Dr 666 - 15.12.1943
34	Goldmannová Marta	nar. 18.5.1890 v Sobotce	bydliště Heřmanův M. 29, vdaná za Karla Goldmanna, transport Terezín Cf 75 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1877 - 20.1.1943
35	Kačer Rudolf	nar. 15.11.1880	bydliště Heřmanův M., transport Praha AE4 - 205 Terezín - 25.2.1945, zemřel v Terezíně 28.4.1945
36	Klausová Rudolfína	nar. 2.6.1896	bydliště Heřmanův M., transport Praha AE1- Terezín - 31.1.1945, návrat po válce
37	Kohnová Hedvika	nar. 28.8.1900	bydliště Heřmanův M. 46, transport Terezín Cf 62 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1878 - 20.1.1943
38	Löwit Arnošt	nar. 22.12.1897	bydliště Heřmanův M. 6, manželka Vlasta Löwitová, zahynul 5.6.1942 v Mauthausenu
39	Marešová Hermína	nar.20.10.1892	bydliště Heřmanův M. 209, transport Terezín Cf 68 - 5.12.1942, Osvětim Dr 1378 - 15.12.1943 přežila
40	Müllerová Josefa		
41	Oesterreicher František	nar. 4.11.1913	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cg 57 - 9.12.1942, Osvětim DI 1496 - 6.9.1943
42	Passerová Anna	nar.27.9.1875	bydliště Heřmanův M. 50/II, transport Terezín Cf 70 -5.12.1942, zemřela 14.2.1943 v Terezíně
43	Pipalová Anna	nar. 15.5.1915	bydliště Heřmanův M. 209 , dcera Jitka, transport Terezín Cf 66 – 5.12.1942, Osvětim Eq 41 - 12.10.1944
44	Pipalová Jitka	nar. 24.8.1939	bydliště Heřmanův M. 209 , transport Terezín Cf 67 (dítě) -5.12.1942, Osvětim Eq 62 - 12.10.1944
45	Pokorná Hermína	nar. 18.12.1860	bydliště Heřmanův M. 285, transport Terezín Cf 63 -5.12.1942, zemřela 25.12.1942 v Terezíně
46	Pokorný Vilém	nar. 1.7.1884	bydliště Heřmanův M. 285, transport Terezín Ca 373 z Prahy 24.10.1942, Osvětim By 1547 - 26.10.1942
47	Pollak Julius	nar. 1.2.1894	bydliště Heřmanův M. 27/II. , transport Terezín Cf 49 -5.12.1942, Osvětim Cr 1124 - 23.1.1943
48	Pollak Karel	nar. 21.7.1924	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 51 - 5.12.1942, Osvětim Cr 1824 - 23.1.1943
49	Pollak Zdeněk	nar.24.9.1928	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 52(dítě) - 5.12.1942, Osvětim Cr 1126 - 23.1.1943
50	Pollaková Karolína	nar. 17.11.1894	bydliště Heřmanův M. 27/II, transport Terezín Cf 50 - 5.12.1942 ,Osvětim Cq 187 - 23.1.1943
51	Pollaková Regina	nar. 21.2.1869	transport Terezín Cf 61 Osvětim Dr 1649, 15.12.1943

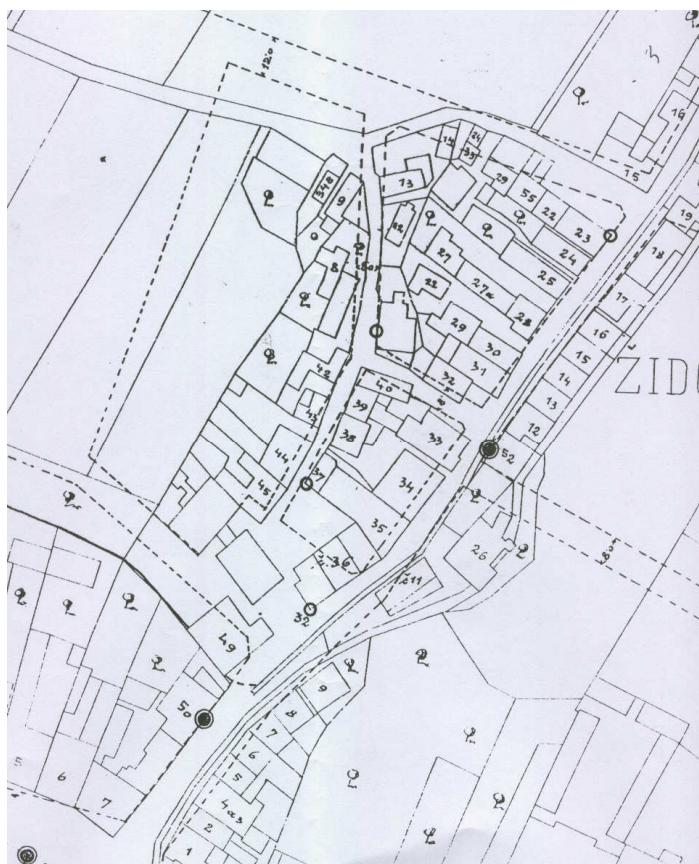
52	Reichová Erika	nar. 30.8.1930	transport Bf z Prahy do Terezína (dítě), Osvětim Et - 23.10.1944
53	Richter Artur	nar. 23.6.1880	bydliště Heřmanův M. 286, transport Terezín Cf 4 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1853 - 20.1.1943
54	Richter Josef Dr.	nar. 6.3.1913	bydliště Heřmanův M. 286, transport Terezín Cf 6 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1855 - 20.1.1943
55	Richterová Klára	nar. 18.4.1884	bydliště Heřmanův M. 286, transport Terezín Cf 5 - 5.12.1942, Osvětim Cq 1854 - 20.1.1943
56	Seinerová Kamila	nar. 23.4.1900	bydliště Heřmanův M., transport Terezín - 5.12.1942, Osvětim - 20.1.1943
57	Scharpnerová Jana	nar. 11.4.1869	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 69 - 5.12.192, Osvětim Dr.1945 - 15.12.1943
58	Schick Karel		bydliště Heřmanův M.
59	Schicková Kamila	nar. 1.9.1897	transport Terezín Cf 133 - 5.12.1942, Osvětim Eq 341 - 12.10.1944
60	Schulz Karel	nar. 25.8.1891	bydliště Heřmanův M. 86, ve vazbě, zemřel 27.8.1944 v Osvětimi
61	Spitz Rudolf	nar. 21.9.1874	bydliště Heřmanův M. 27, transport Terezín Cf 48 - zemřel 29.3.1943 v Terezíně, ubikace L120
62	Traubová Žofie	nar. 8.9.1875	transport Terezín Cf 89 - 5.12.1942, Osvětim Dr 2256 - 5.12.1943
63	Učňová Olga	nar. 25.3.1894	transport AE 4, Praha Terezín - 5.12.1942, zemřela 25.2.1945
64	Wachsmann Vítězslav	nar. 25.9.1895	bydliště Heřmanův M. 45/II, transport Terezín Cf 88 - 5.12.1942, Osvětim Eb 2431 - 18.5.1944
65	Wachsmannová Berta	nar. 21.5.1900	bydliště Heřmanův M.45/II, transport Terezín Cf 87 - Osvětim Eb 2432 - 18.5.1944
66	Weissbarth Pavel	nar. 11.2.1900	byl ve vazbě, další osud neznámý

VI. Ze vzpomínek pamětníka

„Židovská ulice měla ve směru ke Klešicům pravou stranu výše položenou (říkalo se jí Na Haldech), a to až k mlýnu. Na té vyšší straně tekla před obytnými domky potok, jehož voda poháněla vodní mlýn s vrchním náhonem. Potok nebyval zakrytý, měl vyzděné koryto a jen přechody k jednotlivým domkům jej překlenovaly. Ta vyšší část ulice byla od spodní silnice oddělena zdí, jež byla na několika místech přerušena kamennými schody, které ústily přímo na spodní vozovku, která nebyla nikterak široká, takže vozidla jezdila těsně podél zdi.“

„Ve dvacátých a třicátých letech se Židovská ulice směrem k mlýnu trochu lomila a pod zdí zde stával přízemní domek Havlíkových. Potok byl těsně nad mlýnem sevřen betonovým korytem, které bylo před stavidlem rozšířeno, a chodávalo se sem máchat prádlo. Někde vedle domku Havlíkových vedla šachta, do níž tekla potoční voda v případě, že mlynář nemlel a otevřel stavidlo k této šachtě a naopak stavidlo k náhonu uzavřel.“

Mapa židovského města s čísly popisnými z roku 1907

„Vzpomínám si, že v první polovině 30. let došlo v Židovské ulici k velkému požáru, kterému padlo za oběť 5 domků z té řady, jež stála mezi oběma koryty potoka.“

Ke vzniku požáru došlo, pokud si dobře vzpomínám, v domku Šandových a oheň se v řadových domcích šířil na obě strany. Dolů směrem k jatkám vyhořely domy Dostálových a Hubáčkových a směrem k mlýnu domek Šandových, sester Müllerových, které měly v domku trafiky, a odtud přeskočil i na patrový dům Leona Brozana, mezi jehož domem a domem sester Müllerových byla úzká ulička, vedoucí ke korytu potoka od mlýnskému kola, tedy za řadou domků.“

Židovská ulice před velkým požárem za první republiky >

Židovská ulice – směr k náměstí - v 70. letech 20. století

„Prostor ghetta, v němž nebyly větší dvorky a zahrádky (tyto prostory zde byly velmi malé a dokonce ne každý dům měl svůj dvorek, natož pak zahrádku), měl svůj půvab pro svou bizarnost.“

VII. Příběh rodiny Pipalovy

15.května 1915, kdy vše určitě kvetlo, do tohoto krásného dne se v Heřmanově Městci narodila manželům Hermíně a Josefu Fuchsovým dcera Anna. Narodila se do bouřlivého přetváření Evropy, do 1. světové války. Její otec brzy narukoval do armády, odkud se však nevrátil. Vzdělání získala v Praze na základní internátní židovské škole, později pokračovala ve studiu na lyceu, které úspěšně dokončila závěrečnými zkouškami z francouzského, německého a anglického jazyka. Poté odjela na Moravu, nejdříve do Brna, později do Uherského Hradiště, kde působila jako vychovatelka v židovských rodinách. V tomto městě také poznala svého budoucího muže.

Z blednoucích fotek se na nás dívá sympatický mladý muž Emil Pipal. Narodil se ve Vídni 31.července 1899. Když mu bylo pět let, přestěhovala se rodina do Uherského Hradiště.

V dospělosti se aktivně zapojil do sportovních i kulturních činností tohoto města. Po vzniku Československé republiky vstoupil jako dobrovolník do armády. Po odchodu do zálohy pracoval jako úředník Čs.akciové pojišťovny v Uherském Hradišti, byl členem veslařského klubu i jiných spolků.

A tak roku 1938, v tomto pro demokratickou Evropu osudném roce, se Anna Fuchsová a Emil Pipal stali v Uherském Hradišti manžely. Přesného data jsme se bohužel nedopátraly, neboť židovské i civilní matriky byly na konci války zničeny německým starostou města.

Po příchodu Němců udělal Emil pravděpodobně fatální chybu svého života. Aktivně se podílel na odboji v sabotážní skupině "Obrana národa" založenou vojáky místní vojenské posádky.

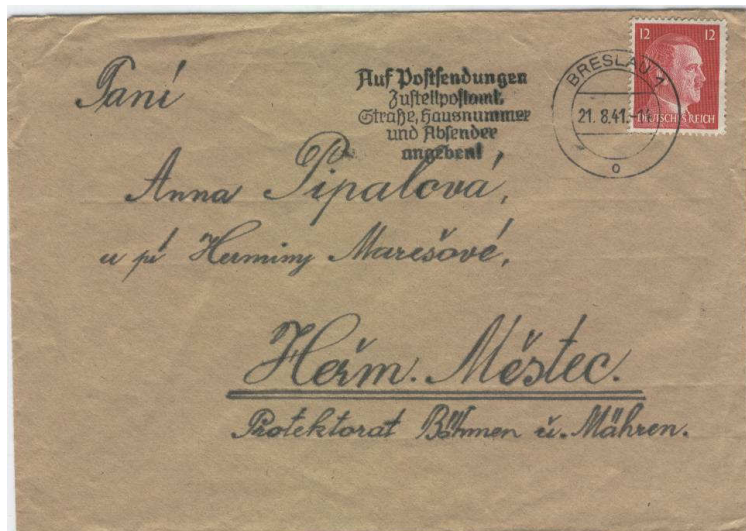
Přes černé mraky, které se stahovaly nad celou Evropou, prozářil ve Zlíně 24.srpna 1939 oblohu paprsek, jenž dostal jméno Jitka. Šťastný otec si však Jitku dlouho chovat v náručí nemohl. 13.ledna 1940 byl zatčen, obviněn ze sabotáže a následně uvězněn gestapem.

Anna a Emil

Anna s malou Jitkou se rozhodne v těchto těžkých dobách útlaku židovských občanů vrátit se k matce do Heřmanova Městce, která tu žije s dětmi z dalšího manželství. Stále si však s Emilem dopisuje.

Když však na podzim roku 1942 přijde z dnešní polské Wroclawi další dopis, je všem jasné, že se už Emil nevrátí. Píše v něm i svou poslední vůli spolu s

rozloučením a nadějí. Ano, nadějí a starostmi o své nejbližší, neboť se s Annou úředně rozvedl a doufá, že úřady budou k jeho rodině shovívavé. Začátkem listopadu vychází v novinách děsivá jistota.

6.11.1942 byl Emil Pipal spolu s dalšími pěti odsouzenými muži popraven ve Wroclawi za velezradu proti německé říši. Tam byl také pohřben v hrobě beze jména, pouze označeném číslem. Později v těchto místech bohužel prošla osvobozenecká fronta a hroby byly zničeny.

Anna s Jitkou

Ve stejném období, tedy koncem roku 1942, přišlo Anně a Jitce Pipalovým žijícím nyní v Heřmanově Městci předvolání na shromaždiště do Pardubic, kam se 3.12. dostavily. Odtud jsou spolu s dalšími lidmi židovského vyznání odvezeny 5.12. transportem Cf do shromažďovacího tábora Terezín. Tehdy tříletá Jitka byla nejmladší členkou transportu.

Po dvou těžkých letech strávených v terezínském ghettu, kdy stále věřily ve vytožený návrat domů, přišel přesun do vyhlazovacího tábora Osvětim. Po několika dnech strávených na cestě dorazil vlak 12. října 1944 do cíle. Po chvatném vystoupení z vlaku a obvyklé selekci se Anna s malou Jitkou vydaly tím směrem, ze kterého nebylo návratu. Pravděpodobně ještě téhož dne zemřely obě v plynové komoře.

Jak známo, osud má někdy zvláštní smysl pro ironii. Ze všech deportovaných lidí se do Heřmanova Městce vrátily pouze tři ženy. Jednou z nich byla i Hermína Marešová, maminka Anny a babička Jitky Pipalových.

A na závěr od nás zaznívá nezodpovězená otázka: „Co udělala tříletá dívka tak hrozného, že musela zemřít? Byla pro říši tak velké nebezpečí, že ji museli zahubit?“

VIII. Přílohy

Nahlédnutí do rodinného alba:

Anna s dcerou Jitkou

< Jitka

Jitka a Jaroušek (syn Hermíny ml.)

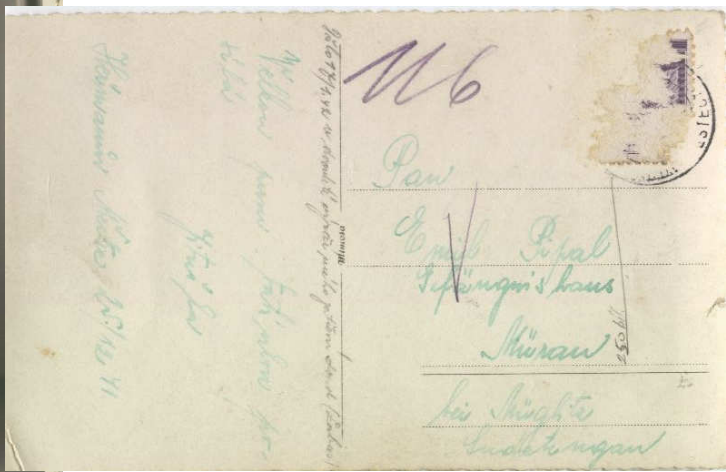
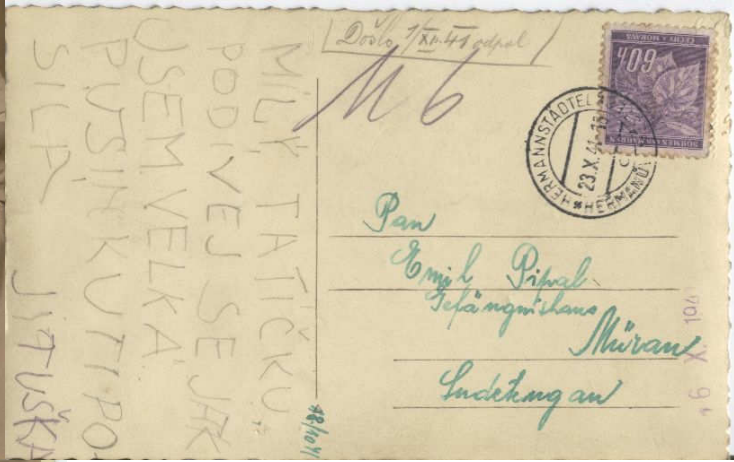

Jitka

Anna, Jitka, Jaroušek, Hermína ml. (nevlast. sestra Anny)

Pohlednice s dcerou Jitkou tatínkovi do vězení

Emil Pipal

Trávník dne 6. listopadu 1942.

Poslední vůle.

Já podpisám Emil Pipal, před. pojistovny ve vdelicím jurnomí, celého životního štěstí lásky a věrnosti při plném vědomí proč, svého, vátlatu a domusem všeho sui jména a nároky a práva poručím své manželce Anně Pipalové rozené Fuchsové. Naši děti vytku prosím, aby byla hodná a stála věrně při své mamince a vlasti a vzpomíně na tatku, který mně byl mad čas a poctiče a naši vlast. Buďte silní, šťastní a nejděsí a neklesejte pod, ceu dem a věřte v lepší budoucnost. Váš milý táta

Pipal Emil

Dražanin Bychler
svědek vol vůle

Keller Karel
svědek posledního vůle
Mlánský Jaroslav Dr
svědek posledního vůle

Praha Auš a žitko!
Poručím čas
ochraně Matky
Boží.
Kis, táta
Emil
6/11 42 Trávník
1930 hod.

Místo, kde byl pohřben Emil Pipal. V průběhu 2. světové války byly hroby zničeny

Nr. - čís. 1301 206	Wegen: véc: Pipal Jitka	Herrn, Frau, Frl. Pan, pí, sl. Mares Joroslava
Datum 9.8.43	Turing 9/14 67 Cf	Hermanstadel Jungmannstr.

In der Beilage übersende te(n) 1 Zulassungsmarke für ein Paket nach Theresienstadt. Diese Marke ist auf das Paket nach Theresienstadtmarken versehen sind, werden befördert. Die beiliegende Bestätigung sendend unterschrieben zurücksenden.	Nr. - čís. AE/1302 AS.-Pob. 06 Datum 9.9.44 5.12.44.	Von - od Pipal Anna, Cf/66 Turing. 9/114	Herrn, Frau, Frl. Pan, pí, sl. Lewinsky Hermine Hermanstadel Jungmannstr. 274
2 Beilagen.	Theresienstadt Post Bauschowitz.		
A4/269a - G 5 - In - VII 43 - 10/m - A.	In der Beilage übersenden wir Ihnen für Obgenannte(n) 1 Zulassungsmarke für ein Paket nach Theresienstadt. Diese Marke ist auf das Postpaket aufzukleben. Pakete nach Theresienstadt, die nicht mit Zulassungsmarken versehen sind, werden von der Post nicht befördert. Die beigeschlossene Bestätigung des Markenempfangs wollen Sie unterschreiben und umgehend zurücksenden.	V přiloze Vám zasíláme pro shora jmenovaného 1 připouštěcí známku na jeden poštovní balík do Terezína. Tuto známku přilepte na poštovní balík. Balíky do Terezína, které nejsou opatřeny připouštěcí známkou, pošta nedopravuje. Připojené potvrzení o příjmu této známky podepište a obratem vraťte.	
	Ältestenrat der Juden in Prag. Židovská rada starších v Praze.		
	2 Beilagen.	2 přílohy.	
	A 5/227a - G - 4 n - VI 44 - 5 m - A. D. 348		

Lístek na balíček pro Jitku do Terezína

Lístek na balíček pro Annu do Terezína

26.VI1926-13.VI1942 ***EMA** 22.XI1884-12.VI1942 ***QUASTLER JOSEF** 15.IX1871-25.VI1942 ***HÁJE**: ***GUTTMANN** 22.XI1942 ***DRUCKER RUDOLF** 24.II1889 ***ELIŠKA** 13.VII1891 ***LEO** 23.XI1924-13.VI1942 ***FRANTIŠKA** 7.VII1865-26.XI1942 ***MARIE** 30.III1893 ***JOSEF** 28.VIII1924 ***JULIE** 28.XI1926-14.VII1942 ***EMANUEL** 16.VIII1856-22.XI1942 ***STIASSNY HUGO** 14.IV1878-14.VII1942 ***GLÜCKNEROVÁ HERMÍNA** 2.II1884-14.VII1942 ***HERMANN VÁCLAV** 27.III1895 ***IDA** 15.III1897 ***SALER SIMON** 12.XI1894 ***MARIE** 19.III1904 ***MARKÉTA** 28.VII1927 ***KURT** 12.VIII1928-23.IV1942 ***JETY** 17.XI185 ***1876-19.XI1942** ***FRANTIŠKA** 9.VII1881 ***ELIŠKA** 8.XI1912 ***VILÉM** 14.VI1919-15.VI1942 ***HERMANOV MĚSTEC**: ***AVOHRYZKOVÁ MARIE** 1.VI1878-20.II1943 ***FOLKMANN IZÁK** 14.VIII1858-19.XI1943 ***ARNOŠTKA** 28.XII1877-10.III1875-14.II1943 ***PIPALOVÁ ANNA** 15.VI1915 ***JITKA** 24.VIII1939-12.XI1944 ***POKORNÁ HERMÍNA** 18.XII1860-25.XII1942 ***BERTA** 21.VI1900-18.VI1944 ***WEISSBARTH PAVEL** 11.II1900-? ***HLASÍVKO**: ***PEFFER RICHARD** 20.II1943 ***HLINNÉ**: ***KOHNSTEIN ROBERT** 4.II1896-3.XI1942 ***HLINSKO**: ***ABELES VÍTĚZSLAV** 8.IV1872 ***JANA VÍTĚZSLAV** 30.XII1904 ***JOLANA** 5.III1906 ***VĚRA** 7.XII1931 ***EDITA** 16.VI1933-6.IX1943 ***PRAGER FRANTIŠEK** 18.VI1892-12.II1942 ***STĚPÁNKA** 4.IX1880-6.IX1943 ***HLOHOVIČKY**: ***KATZ HYNEK** 11.IX1867-18.III1942 ***TEREZIE** 1.XII1871-18.II1942 ***KALENSKÝ ROBERT** 13.VI1902-22.II1943 ***LEDERER OTA** 18.VI1880 ***GABRIELA** 1.IX1887-27.IV1942 ***SCHULZ** 21.III1907-17.III1942 ***LÖWY EMANUEL** 20.III1872-19.XI1942 ***RUŽENA** 6.III1911-26.VI1944 ***OSKAR** 29.III1894-23.VI1942 ***ELSA** 8.III1859-8.II1943 ***JANA** 30.VI1892 ***ARTUR** 30.VI1923-29.II1943 ***BOCK ALFRÉD** 10.XI1886 ***IRMA** 8.III1897 ***HARY** 6.IV1922 ***FELBEROVÁ ANNA** 23.XI1863-12.IX1943 ***FELIX MAX** 14.VI1886 ***IRENA** 9.IV1890-29.II1943 ***FISCHER EMIL** 2.II1943 ***GRABSCHIEDOVÁ BERTA** 13.II1878-6.IX1943 ***GRÜNBAUM ALOIS** 12.VIII1877 ***RUŽENA** 7.VI1881-6.IX1943 ***HOLZOVÁ ANNA** 21.XI1851-2.III1943 ***KITNEROVA IDA** 30.VII1882-6.IX1943 ***KLINGEROVA** ***KOHUT DAVIS** 14.III1895-? ***MOŘIC ERICH** 3.VI1928-28.IX1944 ***CHARLOTA** 16.IV1872-15.XII1943 ***REGINA** 31.IX1943 ***ŽOFIE** 16.XII1858-12.VIII1943 ***VALTR Z.** X1894-28.XI1944 ***LÖBENSTEIN LUDVÍK** 22.IV1895-23.IV1942 ***LEON** 1882-6.IX1943 ***PERSCHAK BRUNO** 17.II1892 ***LEONTINA** 18.II1902 ***IVAN** 11.XII1931-6.IX1943 ***PESSLER IRENA** ***BERTA** 28.II1878-6.IX1943 ***SACHSOVÁ ALICE** 18.IX1901-29.II1943 ***RUDOLFINA** 19.II1873-15.XII1943 ***SACHSOVÁ ANNA** 4.XI1904 ***HILDA** 30.VI1929-29.II1943 ***VILÉM** 20.II1889 ***LIDA** 19.IV1924 ***VĚRA** 19.IV1924-29.II1943 ***BERTA** 8.IX1892-23.VII1885 ***LINA** 7.XII1890 ***TEODOR** 22.XII1913 ***LILIAN** 14.IX1928-6.IX1943 ***STERN EVŽEN** 25.II1899-29.II1943 ***REGINA** 29.II1943 ***KITÝ** 21.VI1925-29.II1943 ***ŮLEHLOVÁ ANNA** 11.VIII1917-29.II1943 ***VODAK OTA** 24.II1892-29.II1943 ***WACHTER** 1897 ***ARNOŠTKA** 12.VI1897-29.II1943 ***WEISS BEDŘICH** 27.IV1905 ***VALERIE** 17.VIII1911 ***IVAN** 19.XI1932-29.II1943 ***BERTINA** 28.VI1878 ***ANNA** 1.VII1906-22.IX1942 ***HOLÁSKÝ**: ***FINDLEROVÁ EMA** 25.XII1893-18.IV1942 ***GRUBER** 10.II1885 ***JOSEFA** 24.VI1905 ***CERTRUDA** 24.IV1924 ***ESTER** 10.IV1931 ***MANFRED** 14.III1933-29.II1943 ***BATSCHOVÁ ANNA** ***STĚPÁN** 10.VII1895-16.VI1942 ***FRANTIŠKA** 30.XI1875-25.XI1943 ***BRIGHTA RUDOLF** 1.IX1886 ***BERTA** 31.VII1881-10.IV1943 ***AMÁLIE** 28.III1876-3.VIII1943 ***FISCHER NATAN** 1.VI1867-15.IV1943 ***FRANTIŠKA** 26.XII1877-29.IV1896 ***LYDIE** 16.II1908 ***IVONA** 6.XII1934 ***PETR** 16.II1937-18.XII1943 ***ANNA** 22.XI1881-6.IX1943 ***GANGER MICHAEL** 27.XI1894-26.II1943 ***GRÜNBERGEROVÁ IRENA** 21.IX1894-26.II1943 ***KAMPFOVÁ ERIKA** 28.IV1899-21.III1884 ***HYNEK** 14.XII1885 ***EVŽENIE** 4.VII1891-26.II1943 ***LEO** 2.XI1897 ***BERTA** 14.IV1899 ***VLADIMÍR** 19.II1929-26.II1943 ***RUDOLF** 8.VI1892-14.XII1942 ***OLGA** 10.IV1896 ***TOMÁŠ** 17.VI1930-8.XI1942 ***NASCH KAREL** 29.VI1909 ***JANA** 20.VI1919-20.VI1942

Část Pinkasovy synagogy se zvýrazněnými jmény Anny a Jitky

Kromě vzpomínek a fotek zbyly po malé Jitce jen tyto části oblečení:

IX. Hermína Brozanová

Osud si pro Hermínu Brozanovou připravil téměř románový život. Narodila se v Heřmanově Městci 20.10.1892 ortodoxním manželům Marii (rozené Schüickové) a Izáku Brozanovým. Po dvou letech přibyla další nositelka rodinného jména – Karolína. Rodina se živila sběrem a následným prodejem peří. Hermína docházela do zdejší heřmanoměstecké německé školy a později se vyučila švadlenou.

Poté se 13.zářím 1914 provdala za Josefa Fuchse, nejstaršího syna pozdějšího správce židovského hřbitova, také příslušníka židovské náboženské obce v Heřmanově Městci. Během 1.svět.války nastoupil Josef službu u 21.pěšího pluku. S ním se dostal na ruské bojiště ke Přemyšlu. Tam byl zajat a dopraven do Omska.

Když válka skončila a on se nevrátil se domů, prohlásili ho na návrh manželky Hermíny Fuchsové za nezvěstného. Po provedeném šetření a bezvýsledném pátrání je Krajským soudem v Chrudimi dne 7.2.1923 prohlášen od roku 1920 za mrtvého a současně bylo manželství anulováno. Ze svazku zůstala jen dcera Anna, po jejímž osudu jsme pátraly.

Roku 1925 se Hermína znovu provdala za elektromontéra Jaroslava Mareše, který pocházel z Mostku u Vysokého Mýta. Z jejich soužití se narodily další tři děti, které se staly nevlastními sourozenci Anny - Hermína, Jaroslav a Ladislav. V roce 1931 pan Mareš zemřel na následky nedoléčené tuberkulózy a Hermína převzala vdovským právem obchod zaměřený na elektrotechniku.

Protože živnost byla mezi koncesovanými, musela zaměstnat odborníka vyučeného v oboru s praxí, aby se jí stal ručitelem. I v této nepříznivé době zajistila všem svým dětem dobré vzdělání. Nejstarší dcera Anna vystudovala lyceum v Praze, druhá dcera Hermína Obchodní akademii v Chrudimi, syn Jaroslav průmyslovou školu v Kutné Hoře a nejmladší Ladislav Gymnasium Josefa Ressela v Chrudimi.

Koncem roku 1942 přišlo předvolání do Pardubic. A tak se Hermína i se svou starší dcerou Annou a vnučkou Jitkou dostavily 3.12. na shromaždiště. Odtud 5.12.1942 odjely. Směr: Terezín. Proč jen Anna s malou Jitkou? Snad to bylo tím, že němečtí úředníci logicky použili k seznamu pro transport židovských obyvatel jen židovské matriky, kam matka děti z dalšího manželství nenechala zapsat.

V Terezíně se Hermína musela od Jitky a Anny oddělit a pracovala u doktora Becka jako hospodyně. Téměř přesně za rok 15.12.1943 byla Hermína přemístěna transportem do Osvětimi. Tam jí na levou ruku vytetovali číslo 71 292.

Ke konci války, od 3.3.1945 do dubna 1945, pobývala v koncentračním táboře Bergen – Belsen. Tady se také dočkala osvobození. Syn Ladislav, který tam pro ni přijel, odvezl do Čech i její dvě kamarádky. Tak se díky němu dostaly domů podstatně dříve Ruth Hischová a Anna Taussigová.

H. Marešová s číslem vytetovaným na ruce

Po návratu domů se Hermína rychle zotavila. Pracovala v obchodě stejně jako před válkou a zároveň pobírala malý vdovský důchod. I nadále byla evidována jako živnostnice, po roce 1948 však musela obchod uzavřít.

Po smrti Jaroslava Levinského, manžela dcery Hermíny, žila v domácnosti se svou dcerou a podílela se na výchově vnoučat. Roku 1976 zemřela v chrudimské nemocnici na zánět plic.

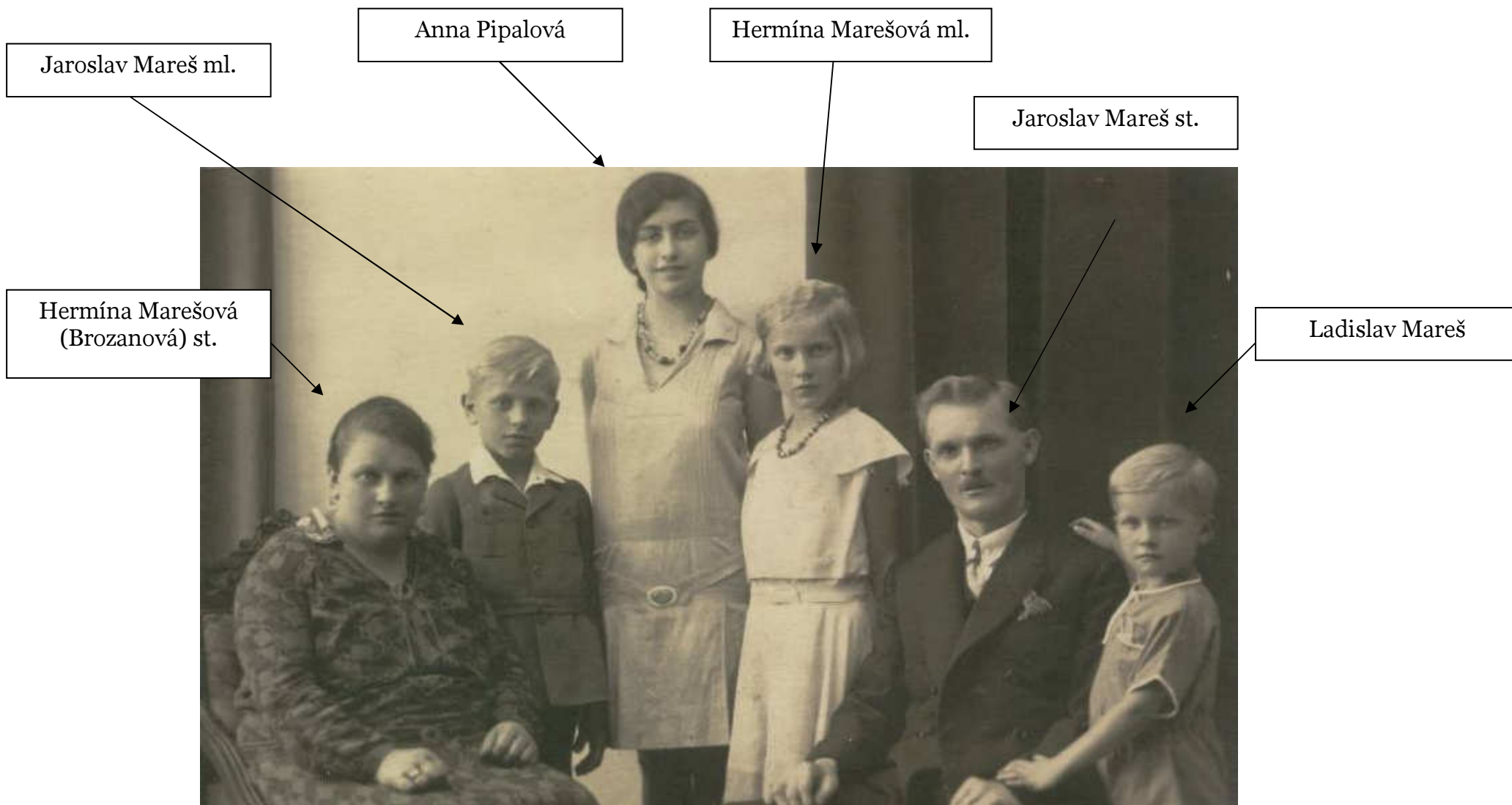
Mým drahým dětem
 Jarda, Hana, Zuzka,
 Jarka, a Jaroslavík.
 me poslane sinou a pro chci
 se s vámi a s Hana a Jaroslavík

2/12 1942.
 Drazí drahí a milovaní
 děti: Hana, Jarda, Zuzka,
 Jarka, a nejmilější můj drahý
 Jaroslavík. Chci vám se tímto
 psaní se všem se tak smut-
 ných okolností ani nevíte jak
 mi je těžko nese všechno. Vím
 si k vám nic jen vás všech
 nes polah pro vaše posila
 abyste se mi li. In' di a děti
 pro bratra di pro mamku pro dínu
 J. drahého a naše proměti se
 měny posila. Te tví světi. Kto
 boží sma d mě boží apasovat
 abyste se nese. Špe o tví nesli.

Dopis dětem na rozloučenou, který zanechala doma před odjezdem do Terezína.

XI. Přílohy

Rodina Marešova

Rodokmen

Ferdinand Fuchs
* 2.12.1861 Hlinsko - Dřevíkov
+ 1.11.1938 H. Městec

∞

Marie Agulárová
* 6.12.1862 Seč
+

Izák Brosan
* 2.2.1855 Heřmanův Městec
+

∞

Marie Schücková
* 10. 8. 1860 Nový Bydžov
+ 10.11.1933

Hermína Brozanová
* 20.10.1892 Heřmanův Městec
+ 6. 3.1976 Chrudim

Karolína Brozanová
* 17.11.1894 Heřmanův Městec
+ 23. 1.1943 Osvětim

∞

Julius Pollak
* 1.2.1894
+ 23.1.1943 Osvětim

1. manžel
Josef Fuchs
* 22.11.1889 Seč
+ 1920

2. manžel
Jaroslav Mareš
+ 1931

Anna Fuchsová
* 15. 5.1915 Heřmanův Městec
+ 12.10.1944 Osvětim

∞

Emil Pipal
* 31. 7.1899 Vídeň
+ 6.11.1942 Wrocław

Hermína Marešová
* 9. 5.1919 Choltice
+ 5.12.2000 Chrudim

∞

Jaroslav Levinský
* 29.9.1905
+

Jaroslav Mareš
* 3.7.1920 Choltice
+ 13.6.1995 H. Městec

∞

2. manželka
Zdeňka Hradcová
* 23. 6.1928 Kostelec u H.M.
+ 21.3.2001 Chrudim

Ladislav Mareš
* 25.8.1924 Choltice

∞

Božena Linhartová
* 24.8.1927 H. Městec
+ 23.5.1987 Chrudim

Jitka Pipalová
* 24. 8.1939 Zlín
+12.10.1944 Osvětim

Kateřina Teplá
* 11.3.1990 Chrudim

II

P r o h l á š e n í z a m r t v a

Krajským soudem v Chrudimi prohlašuje se Josef F u c h s ,
22 listopadu 1889 v Seči čp. 98 pol. okres Chrudim naroze-
ný do Heřmanova Městce okres Chrudim příslušný Izraelita
ženatý klempíř v Heřmanově Městci, záložník 21. pěšího
pluku, jenž nastoupil službu vojenskou u pěšího pluku číslo
21, odešel na ruské bojiště ke Přemyšlu, kde byl zajat
dopraven do Omska, kde stal se roku 1917 nezvěstným, -
ježto jako účastník světové války od roku 1917 se pohřešuje,
k návrhu manželky Hermíny Fuchsové v Cholticích na základě
provedeného šetření a po bezvýsledně provedeném řízení vyzý-
vacím ,

z a m r t v a

a vyslovuje se, že den 1 ledna 1920 považovati jest za
den smrti.

Současně prohlašuje se dle čl. V zákona ze dne 30
srpna 1921, č. 252 sb. z. a nař. manželství jež uzavřel po
hřešovaný dne 13 září 1914 v Heřmanově Městci s Hermínou
Brozanovou z Heřmanova Městce dle ritu židovského
rozloučeným

Krajský soud v Chrudimi lid. VI. dne 7 února 1923 /P

Bošák

Písemnosti městského úřadu dokládají perzekuci heřmanoměsteckých židů v období protektorátu

Knihovní radě
v Heřm. Městci

Vyhláškou ze dne 12. září 1941, č. 49.638 byla zakázána židům návštěva veřejných knihoven a vypůjčování knih z těchto knihoven.

Zákaz tento budiž vně i uvnitř knihovny zřetelně vyznačen.

Nařízení vstupuje okamžitě v platnost.

Starosta města:

STADTAMT
IN HERMANNSTÄDTL
Postsparkassenkonto 95.084.
Tel. 2.

MĚSTSKÝ ÚŘAD
V HEŘMANOVĚ MĚSTCI
Pošt. spoř. 95.084.
Tel. 2.

Ep. Nr. _____
Čís. j. _____

Den _____
Dne 29. prosince 19 41.

P o t v r z e n í .

Potvrzuji převzetí dvou dámských a dvou pánských jízdních kol, které byly zabaveny židům v Heřm. Městci.

Odevzdány na příkaz pana Oberlandrata v Pardubích čis. W5 5711/H ze dne 15.12. 1941, pro pana [redacted] v Chrudimi.

převzal:
[redacted]

Doklady týkající se zavření živností židů

Seznam uzavřených židovských živností:

44

Bass Ludvík výroba likéru čp.12/13/III.	/ Klimesch/
Richter Artur obch. semeny " 286	/Tobisch/
Goldmann Max obch. látkami " 29	/Suchánek/
Goldmann Emil obch. smíšen." 31.	/ Valenta/
Fuchs Artur klempířství " 31./II.	/ V. Blažek/
Pollak Julius obch. syrov. kožk. 27/IIb.	/ prázdný domek/
Klas Josef smíš. obch. čp.30/II	/smíšené manželství/
Schultz Karel stříž. obch. " 86	/smíšené manželství/

K čj. ob.14-453/43 J/N

23. února 3.

1026

Národnímu Soudruženství, okresní úřadovna

v Chrudimí.

K tamnímu oběžníku ze dne 18. února t.r. sdělujeme, že v Heřmanově Městci jsou doposud tyto židovské malopodniky neobsazeny:

Goldmann Emil, obchod smíšeným zbožím, čp. 31,
Artur Fuchs, klempíř, čp. 31/II,
Julius Pollak, obchod syrovými kožkami, čp. 30/II,
Karel Šulc, obchod střížním zbožím, čp. 86.

Starosta města:

Záznamy z domovských knih ze Státního okresního archivu v Chrudimi zachycují, kde rodiny žily

Soupis **budíř čitelně přesně vyplněn.** - Dne **1. června** dostává se pro vyplněný soupis městský zřízenec.

201. rok 1934

SOUPIS

osob, majících trvalé bydliště v domě čp. 201/II

MAJITEL DOMU *Israelitická náboženská obec*

Číslo běžné	J m é n o	Od kdy v obci trvale bydlí	Den, měsíc a rok narození	Místo narození	Domovská příslušnost	Zaměstnání	Stav: svob., ženatý	Náboženské vyznání
✓	<i>František Fuchs</i>	1898	2/12. 1860	<i>Hlinsko</i>	<i>Hřm. Město</i>	<i>obchodník na výpravní</i>	<i>svob.</i>	<i>israelitické</i>
✓	<i>Marie Fuchsová</i>	1898	12/6. 1861	<i>Seč</i>	" "	<i>v domácnosti</i>	<i>vdava</i>	" "
✓	<i>Anton Fuchs</i>	1899	13/1. 1899	<i>Hřm. Město</i>	" "	<i>služebník</i>	<i>svob.</i>	" "
✓	<i>Zdenka Fuchsová</i>	1928	20/9. 1893	<i>Hlinsko</i>	" "	<i>v domácnosti</i>	<i>vdava</i>	" "
	<i>Karel Fuchs</i>	1928	6/12. 1928	<i>Hřm.</i>	" "	<i>řádk.</i>		" "
	<i>Helena Fuchsová</i>	1933	4/11. 1933	<i>Hřm. Město</i>	" "			" "
✓	<i>Frant. Fuchs</i>	1905	7/6. 1905	" "	" "	<i>strojník</i>	<i>svob.</i>	" "

Obrat!

Soupis **budíř čitelně přesně vyplněn.** - Dne **1. června** dostává se pro vyplněný soupis městský zřízenec.

201. rok 1934

SOUPIS

osob, majících trvalé bydliště v domě čp. 209.

MAJITEL DOMU *Sněhánková Juliána*

Číslo běžné	J m é n o	Od kdy v obci trvale bydlí	Den, měsíc a rok narození	Místo narození	Domovská příslušnost	Zaměstnání	Stav: svob., ženatý	Náboženské vyznání
1.	<i>Sněhánková Juliána</i>	1897	12/1. 1872	<i>Chrudim</i>	<i>Hřm. Město</i>	<i>rukoděln.</i>	<i>vdava</i>	<i>řím. kat.</i>
2.	<i>Sněhánková Marta</i>	1900	14/6. 1900	<i>Hřm. Město</i>	" "	<i>v domce.</i>	<i>svob.</i>	" "
3.	<i>Sněhánková Emilie</i> <i>Sněhánková Vojtěch</i>	1910	26/9. 1910 6/12. 1904	" "	" "	<i>úředník</i> <i>stř. par.</i>	" "	" "
1.	<i>Karšová Hermína</i>	1931	20/5. 1898	<i>Hřm. Město</i>	<i>Hřm. Město</i>	<i>obchod.</i>	<i>vdava</i>	<i>israel.</i>
2.	<i>Karšová Hermína</i>	1931	9/5. 1919	<i>Chlíství</i>	" "	<i>studující</i>	<i>svob.</i>	<i>bez vyz.</i>
3.	<i>Karš Jaroslav</i>	1931	3/7. 1920	" "	" "	<i>úřed.</i>	<i>svob.</i>	" "
4.	<i>Karš Ladislav</i>	1931	24/8. 1924	" "	" "	<i>stud.</i>	<i>svob.</i>	" "
5.	<i>Lerinský Jaroslav</i>	1905	29/9. 1905	<i>Hřm. Město</i>	<i>Hřm. Město</i>	<i>strojník</i>	<i>svob.</i>	<i>čl.</i>

Obrat!

XI. Závěr

Spletitý a smutný příběh rodiny jsme uzavřeli na židovském hřbitově v Heřmanově Městci. Stojí tu dva němí svědkové celého příběhu. Svědkové, u kterých náš příběh začal a u kterých jsme ho i uzavřeli.

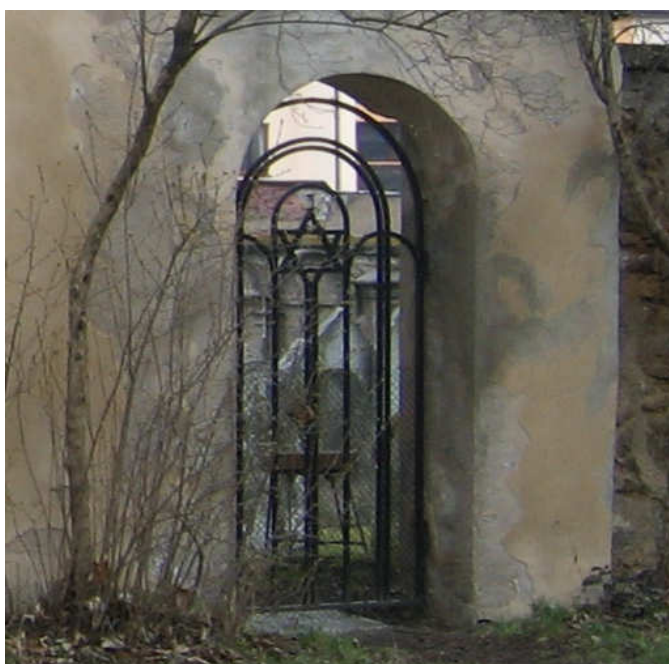
Hrob Ferdinanda Fuchse

Hrob Marie Brozanové

Tato práce nám umožnila alespoň trochu proniknout do problémů oné doby. To, co dnes považujeme za samozřejmost, bylo v době 2.světové války vzácností. Překvapilo nás především, jak lidé dokážou být i v těch nejhorších situacích k sobě solidární a neztrácejí naději. Že i v těchto těžkých podmínkách se může zrodit láska. A naděje umírá vždy poslední. I my máme naději, že se lidstvo přes své problémy, kterých není málo, dokáže poučit a nikdy v budoucnu se nic podobného nebude opakovat. Chtěli bychom vykřičet do světa: “Ať se nikdy více tato hrůzná historie neopakuje!”

Myslíme si, že nám tento projekt otevřel oči k pochopení skutečných hodnot života: rodiny, přátelství, lásky, ... a především nevyčísitelné ceny lidského života. Přestože projekt nebyl pro nás lehkou záležitostí a obětovali jsme mu spoustu svého volného času, dal nám více, než jsme očekávali. Děkujeme, že jste nám dali možnost zúčastnit se ho a ukázat příběh jedné obyčejné rodiny z období 2.světové války.

XII. Prameny:

Kárný Miroslav, kol.: Terezińska pamětní kniha, Melantrich, Praha 1995

Kronika Heřmanova Městce

Martinů, Jindřich: H. Městec – židovské město, 30.léta 20.stol.a obd. faš.okupace (vzpomínky pamětníka)

Makešová, I., Šimáková, V.: Zánik židovské náboženské obce v H. Městci

Makešová, I.: Strípky osudů heřmanoměstských židů

Výborný, Josef: Oběti druhé svět. války z H. Městce a jejich památníky, Chrudimské vlastivědné listy, roč. 5, číslo 4, 1996

Výborný, Josef: Oběti druhé svět. války z H. Městce (doplňk)

Seznam občanů židovské národnosti H. Městce dle podkladů Státního židovského muzea v Praze

Elektronická databáze obětí holocaustu – Židovské muzeum v Praze

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze

Státní okresní archiv Uherské Hradiště

Státní okresní archiv Chrudim

Národní archiv v Praze

Soukromá sbírka pana Ladislava Mareše

Městský úřad v Heřmanově Městci

Kronikář Heřmanova Městce – Václav Janata